

Щоденні проблеми, та перспективність розвитку платіжної системи в Україні

Платіжний ринок займає основне місце в ринковій економіці, можливість надання фінансових послуг між суб'єктами економіки. Паперові гроші не можуть забезпечити усі потреби економіки, які виникають в процесі діяльності, що ставить проблему розвитку альтернативних засобів платежу на перше місце. Міжнародна практика показує, що альтернативні платіжні інструменти, в залежності від конкретного його виду, можуть стимулювати появу нових ринків, зростання національної економіки, підвищення її конкуренто-спроможності, зменшення безробіття, покращення рівня життя.

Основний напрямок розвитку платіжної системи – це поширення електронних розрахунків в сфері електронної комерції. Це обумовлено із збільшенням рівня поширення Інтернету, високою ефективністю мережі Інтернет у якості інструменту демонстрації товарів і послуг, а також збільшенням продажів цифрової продукції. Платіжна система України слабо розвинута через недосконалість діючого законодавства, що не відповідає потребам ринку. Велике значення цьому питанню надає підписання асоціації з ЄС та подальша інтеграція України в економічний простір Європи. Виникнення платіжних систем зумовило те, що електронна комерція у світі стала набирати значних обертів, а розрахунки кредитними картками поступово стали безпечними та повільними. Тому наприкінці дев'яностих років як у всьому світі, так і в Україні зокрема виникла гостра потреба у надійній грошовій системі, яка була б добре пристосованою до розрахунків у мережі. З'явилася нова помітна ніша у сфері розрахунків – електронні гроші, якими оперували завдяки спеціалізованим платіжним системам.

Платіжні системи є основним напрямком, яким можуть передаватися зміни на внутрішніх та міжнародних грошових та інших ринках, і якщо ризики належним чином не стримуються, – провокувати системні кризи, загрожуючи рівновазі цих ринків. Тому ефективність, оперативність, економічність, надійність, безпека та зручність – це основні критерії як до платіжної системи окремої країни, так і до світової фінансової системи загалом.

Платіжна система – це сервісна організація, яка дає змогу контрагентам, застосовуючі звичайний доступ в Інтернет і номер банківської картки, купувати товари, оплачувати послуги, здійснювати багато інших розрахункових операцій. Основні засади функціонування в Україні платіжних систем визначено в Законі України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні». Невід'ємною частиною онлайн-платіжної системи є еквайринг. Важлива складова частина еквайрингу – це перевірка номеру картки та кредитної історії платника, а також отримання підтвердження банком, який безпосередньо обслуговує відповідну картку, можливості здійснити платіж на суму, яку визначають у тому чи іншому напрямку. Своєю чергою, продавець має можливість достатньо безпечно і швидко перевіряти оплату від споживачів.

Платіжні системи вирішують три важливі завдання: забезпечують безперебійну роботу всіх елементів системи; забезпечують безпеку договорів; страхують від будь-яких збоїв у фінансових операціях. На даний час маємо шість основних вимог, які задовольняють сучасні платіжні системи: ефективність, оперативність, економічність, надійність, безпека, зручність.

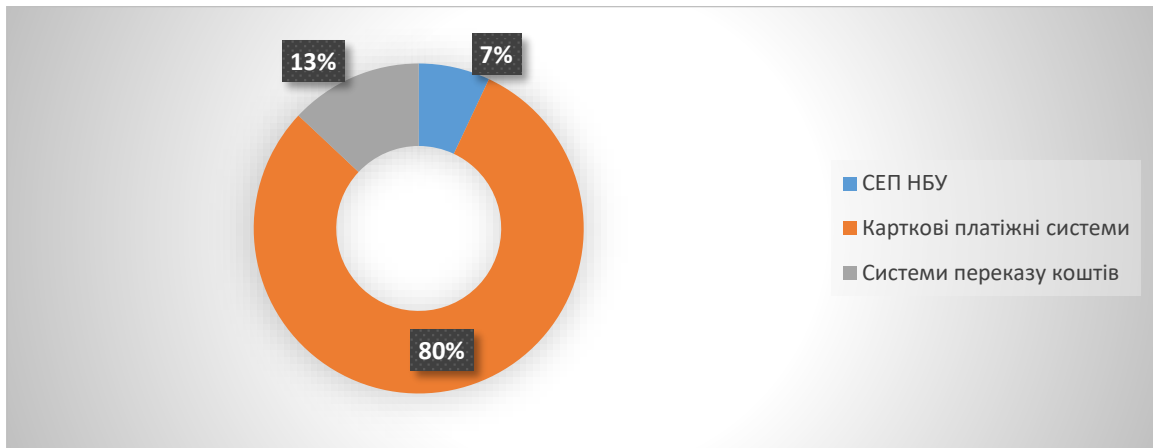
Платіжні системи виконують важливу функцію передачі потоку інформації, який містить не тільки деталі платежу і розрахунків, а й безпосередньо самого переказу грошових коштів. електронні платіжні системи, які використовують найсучасніші досягнення техніки і технологій, можуть задовольнити поставлені вимоги. Саме система електронних міжбанківських переказів забезпечує життєдіяльність банківської системи України, є необхідною складовою для успішного розвитку ринкової економіки нашої країни.

Сучасна класифікація платіжних систем, яка здійснює свою діяльність на території України, включає:

- систему електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ);
- карткові платіжні системи (НПС «Простір», Mastercard, Visa тощо);
- системи переказу коштів.

- потреби користувачів платіжної системи визначаються вимогами їх господарської діяльності.

Для платників та одержувачів платежу потрібно, щоб кошти були переказані і розрахунок виконаний протягом того дня, коли надійде відповідне підтвердження. Станом на кінець 2020 року в Україні функціонувало 42 платіжні системи (внутрішньодержавні та міжнародні), які були створені як резидентами так і нерезидентами, 2 з яких були створені Національним банком України. Але вже на початок 2021 р. у сформований НБУ реєстр платіжних систем увійшло понад 70 фірм із різними профілями діяльності, що відносяться до діяльності платіжних систем. За період 2020–2021 років найбільше збільшення продемонстрував обсяг платежів через карткові платіжні системи який становив 1 366 млрд грн (зростання на 55% до 2021 р. порівняно з 2020 р.) Зростання платежів через системи переказу грошових коштів становило 123 млрд грн, або 25%.

В Україні, існує багато системних проблем. На сьогодні виділяються такі:

- Український ринок є практично повністю монополізованим міжнародними платіжними системами (МПС). Національним агентам складно конкурувати зі світовими гігантами через більш низьку якість послуг, більш низький рівень компетенції, менший досвід функціонування в даній сфері та інші. Для подолання вказаної проблеми і залучення на ринок нових контрагентів для розвитку здорової конкуренції необхідно стимулювати і підтримувати національні підприємства в питанні створення вітчизняних платіжних систем та відповідних сервісів.

- Низький рівень захисту прав споживачів платіжних систем і самих компаній, що надають дані послуги, а також у цілому недостатньо розвинене законодавство України у сфері регулювання ринку.

Національний банк України в 2021-2022 р. провів зміни відповідного законодавства. Основна мета поновлення платіжного законодавства – збільшити конкурентоспроможність ринку платіжних систем, зробити його більш сильним, гнучким і універсальним, це має сприяти оздоровленню ринку.

- Недостатня платіжна та фінансова грамотність деяких категорій населення, передусім пенсіонерів, людей похилого віку, відсутність спеціалізованої техніки для проведення операцій. Потрібно розробити покрокову інструкцією, як саме громадяни можуть застосовувати у повсякденних розрахунках платіжні системи.

Платіжна інфраструктура включає у себе всі електронні пристрої, покликані обслуговувати різні безготівково- розрахункові операції. До таких пристроїв належать банкомати та платіжні термінали, електронні термінали (встановлені в організаціях торгівлі, електронні термінали, а також встановлені в пунктах видачі готівки), наявність інтернету. За відсутності таких пристроїв проведення платежів стає неможливим, відповідно, про зростання ринку не може бути мови. Для розвитку платіжної інфраструктури необхідно стимулювати суб'єкти торгівлі і надання послуг (представників бізнесу) до їх використання у своїй діяльності, що має бути передбачено законодавством.

Одним із ключових значень перспективного розвитку ринку безготівкових платежів є ефективна і зручна платіжна інфраструктура як для клієнтів, так і для представників бізнесу. Платіжні системи відіграють одну з найбільших важливих ролей у сучасній економіці та у нашому житті. Виконують роль забезпечення суб'єктів економічної діяльності, можливість здійснення розрахунків за зобов'язаннями у процесі господарської діяльності. Необхідно зазначити, що вони забезпечують громадян можливістю миттєвої оплати за товари та послуги, виконання перерахунків та інших грошових операцій.

Рациональна організація роботи платіжних систем сприяє безперерйному функціонуванню фінансового сектору держави та прискорює здійснення платежів та транзакцій, а надійні та ефективні платіжні системи є гарантією стабільного функціонування банківської системи країни та економіки у цілому. Вважаю, що наступні перспективи розвитку можуть стосуватись аналізу управлінських та організаційних питань розвитку управління платіжними системами України. Також необхідним є комплексне дослідження, вивчення інформаційно-технічного забезпечення процесу функціонування платіжних систем для збільшення використання їх на території України.